

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianaee, 1661

3 Nil præter solidos præsumat quærere binos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62953](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62953)

539 De administratione rerum Ecclesiasticarum, alienatione & precariis.

men similia afferuntur a Burcardo & Ivone ad vrsi. Nec commutationes.

2 ¶ Cogi] Sic in omnibus veteris codicibus Gratiani, & ad est glossa: sed in concilio Meldensi, & Capitulari, & apud Burcardum, & Ivonem est, praestitum.

C. V. ¶ De eodem. PALEA.

Item ex concilio Belluacensi a.

II. Precariae de quinquennio in quinquennium secundum antiquam consuetudinem & auctoritatem renoventur.

C. VI. ¶ De eodem. PALEA.

[Item ex concilio Carthaginiensi I.]

DE & precariis, quae a rectoribus ecclesiarum irrationabiliter fiebant, & se, suosque successores poena gravi obligabant, ut facta ipsorum nequiverint dissolvere, praecipimus, ut nemo successor in auctoritate sui poena sit obligatus: sed si ex providentia sit concessum, ut si antecessor ejus res ecclesiae irrationabiliter distribuit, ab eo ad jus ecclesiae ejusdem revocetur.

1 ¶ Carthaginiensis] Etiam in decretalibus, scilicet de precariis, extant ex concilio Carthaginiensi: sed in nullo ipsorum est inventum: patet esse alicujus illarum provincialium conciliorum: extat autem in legibus Longobardicis, lib. 3. tit. 5. l. 2.

C. VII. ¶ Res ecclesiae distensandi potestatem habeat Episcopus.

Item ex concilio Martini Papae, c. 16.

3 Episcopus c habeat potestatem in rebus ecclesiae, ut dispenset necessitatibus habentibus cum omni severitate, & timore Dei. Participare etiam cum eo sunt quae necessaria sunt. Si tamen ipse, aut qui cum eo sunt fratres indignaverint aliquo, ut necessitatem nullo modo patiantur, secundum sanctum Apostolum dicentem d [Vt. Tu, & tegumento, his contenti sumus.] Si autem res ecclesiasticae Episcopus in suas voluntates usurpare voluerit, & loca ecclesiae, & fructus agrorum non cum Presbyterorum, vel Diaconorum concilio contaminaverit, aut fratribus, vel filiis, vel quibuscunque propinquis suis dederit potestatem, ut per eos latentem legerent res ecclesiae, tunc oportet obnoxium esse concilio: sin autem Episcopus, vel qui cum eo sunt, Presbyteri, aut Diaconi accusentur, quia ea, quae vel ex reditu, vel ex quolibet actu ecclesiae veniunt, in sinus suos colligunt, & pauperes fraudant, & fame conficiunt, hos corrigi oportet, secundum quod ordinatum fuerit a sancto concilio.

1 ¶ Sin autem] In capitulo habetur, similiter: sed melior videtur lectio duntaxat veterum Gratiani codicum, sin aliter: proprius enim accedit ad gratiam concilii Antiocheni, ca. 25. unde hoc sumptum est: et] de] ad] id est, si autem & aliter, ut infra 22. q. 2. c. Episcopus.

2 ¶ Actu] Hac vox in simili re habetur infra, 12. q. 2. Vulg. perano. Vultetanz ecclesia actus, vel patrimonium, graco est, et] de] et] regis] et] quod] et] ad] id est, vel etiam ex qualibet alia causa & occasione ecclesiastica.

4 pars. Si vero contra hanc prohibitionem aliquam fraudem ecclesiae Episcopum vendere contigerit, & res ipsa ecclesia restituaenda, & ipse gradus sui deiciendus decernitur.

C. VIII. ¶ De Episcopo, qui nulla necessitate res ecclesiae vendit.

Unde in eodem concilio Martini Papae, c. 14. legitur.

Si quis Episcopus nulla ecclesiasticae rationis necessitate compulsus, in clero suo, aut ubi forte

a In Meldensi, c. 22. in f. ext. de precariis, c. 1. Burd. l. 3. cap. 16. In p. 1. cap. 20. ext. de precariis. b In c. Martini Braecarensi ex conc. Antioch. c. 25. c. 12. quest. 1. Episcopus ecclesiasticarum. d 1. Tim. 6. c. ita minaverit. e codex regius. f al. aliqua. In eodem capit. g Burd. l. 1. c. 25. & l. 6. c. 181. In p. 1. c. 172. & 242. & p. 1. c. 329.

non est Presbyter, de rebus ecclesiasticis aliquid proficiat vendere, & res ipsas ecclesiae proprias retineat, cogatur, & in concilio Episcoporum deiciatur, & convictus, & tanquam furti, aut latrociniorum privetur honore.

1 ¶ In clero suo] In codice Lucensi regio legitur, in clero.

2 ¶ Et convictus] Haec duo voces non sunt in capitulo Martini, neq. apud Burcardum, neq. apud Ivonem pariter. Item autem quanta abest praeterca vox, auditus: vestigia tamen in his Gratiani codicibus convenit cum vulgatis.

QUESTIO III.

1 ¶ Vid. vero summo cathedralibus Episcopis regibus beatis, in secundo concilio Braecarensi, capitulo secundo legitur.

C. I. ¶ Prater honorem cathedralibus nihil Episcopus per dicesse cogit.

PLacuit, ut nullus Episcoporum per suas dioceses bulbans, praeter honorem cathedralis suae, id est, dantis, aliquid per ecclesias tollat: neque ut partem ex quacunque oblatione populi in ecclesia cathedralibus requirit: sed illa tertia pars pro luminibus ecclesiae, vel reparatione servetur, & singulis annis Episcopo inde ratio fiat. Nam si tertiam partem illam Episcopo tollat, lumen, & facta recta abstitit ecclesiae: militet & parochiales clerici servili more in aliquibus peribus Episcopo a servitio non cogantur: quia dicitur b est [Neque ut dominantes in clero.]

C. II. ¶ Basilicarum reparationi proficiat tertiam Episcopus accipere consueverat.

Item ex concilio Emeritensi, c. 16.

PRiscis quidem canonibus erat decretum, ut Episcopus de parochianis d ecclesiis tertiam conferretur, cui sua plenissime sufficeret: & possint: Placet sancto concilio, ut nullus provincialis Lusitanae provinciae huius terminum excedat, nec a quolibet chiana ecclesia tertiam auctore praesumat: sed qui inde consequi poterat, totum in reparatione basilicarum proficiat.

¶ Caput hoc in codicibus Gratiani etiam manuscriptis citatur ex concilio Merob. Est autem in Emeritensi, c. 16. concilio duo exemplaria ad S. D. N. Gregorium XIII. missa: In concilio, & capiti meminit Innocentius tertius in epistola ad Gregorium, lib. 2. epistola Petri Compostellano scripta, non verum merito vito concilium authenticum esse multum: quibus astruebas, tum quia cum aliis conciliis confertur libro, qui corpus canonum appellatur, quem Alexander Papa per interlocutorem authenticum comprobavit, quia de ipso concilio sumptum est caput. [Primum idem canonibus.] quod continetur in corpore Decretorum.

1 ¶ Sufficere possunt] Sublata est negatio, quae erat in gatis, quoniam & ab utroq. exemplari concilii, & in Gratiani codicibus abest: & hoc modo magis convenit ratione legi.

2 ¶ Sed quae exinde] In exemplariis concilii legitur, quaeque exinde consequi poterat, totum in reparatione ipsarum basilicarum proficiat.

C. III. ¶ Non accipiant Episcopi tertiam partem, nisi dirutus ecclesiam reparare volunt.

Item ex concilio Toletano 16. c. 4.

Vnio nostrae congregationis f decernit, utque ab tuit, ut tertias, quas antiqui canones de parochiis suis habendas Episcopi consequuntur, si eas ex parte crediderint, ab ipsis Episcopis diruta ecclesiae reparari.

a al. Episcopi. b 1. Pet. 5. c al. quippe. d al. dirigit. e sequeretur. f reg. g al. aduocatum.

ur. Sin vero eas maluerint cedere, ab earundem ecclesiarum cultoribus, sub cura & sollicitudine sui pontificis, reparatio eisdem est adhibenda basilicis. Quod si omnes ecclesie aut incolentes fuerint, aut quæ ditæ erant, reparari extiterint, secundum antiquorum canonum instituta, stertias sibi debitas uniusquisque Episcopus assequi voluerit, facultas illi omnimoda erit: ita videlicet, ut extra ipsas stertias nullus Episcoporum quidpiam pro regni inquisitionibus à parochianis à ecclesiis exigat, nihilque de præditi ipsarum ecclesiarum cuiquam causa stipendi dare præsumat. ¶ Sed & hoc necessario institutum deliquimus, ut plures ecclesie uni nequaquam committantur Presbytero: quia solus per totas ecclesias nec officium valet persolvere, nec populis sacerdotali jure succurrere, sed nec rebus earum necessariam curam impendere, ea scilicet ratione, ut ecclesia, quæ usque ad decem habuerit mancipia, super se habeat sacerdotem: quæ vero minus decem mancipia habuerit, aliis conjungatur ecclesiis. Si quis sane Episcopus hanc nostram constitutionem perspenderit, spatium duorum mensium seoretur excommunicatione multari.

¶ Caput hoc est pars quartæ canonis concilii 16. Toletani, cuius duo exemplaria missa sunt ex Hispania: ex quibus nonnulla sunt in hoc capite emendata, et addita. Habitum vero est consultum hoc. Era DCCXXI. concilio Emeritensi habuitur fuerit. Era DCCV.

¶ Multari in concilio sequitur, ita nempe, ut postquam ab excommunicatione interdictio ad ordinis sui reuocaverit locum, cunctas hujus canonis sanctiones modis omnibus studeat adimplere.

C. IV. ¶ Decedem.

Item Pelagius Gregorius Illustri.

¶ Illud & te volumus modis omnibus custodire, ne qui Episcoporum Sæculi de parochiis ad se pertinentibus nomine cathedralium amplius quam duos solidos præsumant accipere, neque compellere Presbyteros, aut clerum parochiarum suarum supra vires suas eis conuivia præparare.

C. V. ¶ Baptizandi numerum non imponatur, nec cathedralium ultra versum morem exigatur.

Item Gelasius Papa Fabiano Episcopo.

¶ Nec numerus baptizandis iuste creditur imponendus, cum quanti petierint, vel ad regenerationem festinauerint, non sint pro alterius voluntate repellendi. Et ideo, frater charissime, huiusmodi superfluum constitutum modis omnibus renouabis, ut uniusquisque aut in vicina sibi ecclesia, aut in electa pro sui mentis baptizetur arbitrio. Cathedralium etiam non amplius quam vestri mensis esse constituerit, ab eius loci Presbytero noveris renitium devotione collata, consuetudinem, quæ generaliter omnibus ecclesiis est præscripta, seruabis.

2. pars. ¶ Cathedralium, quod huiusmodi Episcopi permittitur exigere, præter mediocritatem, vel tertiam partem oblationum, quæ etiam pro viciis ecclesiarum consuetudine ex præmissis auctoritatibus Episcopo debetur, intelligendum est: nec illa pars oblationum omnium generaliter intelligenda est, sed vel anniversaria Episcopi & sacerdotum tempore dedicationis conuenient. De his vero Episcopi, qui per parochias suas crudeliter deservunt, sic est statutum in tertio concilio Toletano, c. 20.

C. VI. ¶ Ultra mensam antiquam à parochianis Presbyteris Episcopi nil exigatur.

¶ Via cognovimus Episcopos per parochias suas non sacerdotialiter, sed crudeliter deservire, & a parochianis, b sibi p. 2. l. 6. c s. p. 2. c. 177.

dum scriptum sit a, [forma estote gregi, neque ut dominantes in clero.] exactiones diocesis suæ, vel damna infligant: ideo censemus [excepto quod veterum constitutionibus à parochiis habere iubent Episcopos] ut alia, quæ illis hucusque præsumpta sunt, denegentur, hoc est, neque in angariis Presbyteri, aut Diaconi, neque in aliquibus fatigentur indictionibus: ne videamur in ecclesia Dei exactores potius, quam Dei Pontifices nominari. Hi vero clerici, tam locales, quæ ecclesias suas ad metropolitanum deferre non differant, & metropolitanus non moretur ejusmodi præsumptiones coercere.

C. VII. ¶ A parochianis stipendia non nisi cum charitate Episcopi exigantur.

Item ex concilio Cabilonensi 2. c. 14.

¶ Avendum est, ne cum Episcopi parochias suas peragrarent, quandam damnosam erga subditos, seu erga socios tyrannidem exerceant, nec (quod absit) cum charitate, sed cum quadam iudiciali invectione à stipendiis ab eis exigant. Observandum etiam modis omnibus, ut si quando eis peragranda parochia necessitas incumbit, in confirmandis hominibus, in inquirendis rebus emendatione dignis, in prædicatione verbi Dei, in lucris animabus, & scandalizandis fratribus operam dent. Et si quando eis ad peragendum ministerium suum à fratribus, aut subditis aliquid accipiendum est, hoc summo opere observare debent, ne quem scandalizent, aut gravent. Tanta ergo in hac re discretio tenenda est, ut & verbi Dei prædicator, ubi proprii sumptus desunt, à fratribus accipiat, & item frater illius potentia non gravetur, exemplo Apostoli Pauli d, qui, ne quem gravaret, arte & manibus victum quærebat.

C. VIII. ¶ Ultra duas solidos à parochianis ecclesijs Episcopi non præsumant accipere.

Item ex concilio Toletano septimo, cap. 4.

¶ Inter cætera denique, quæ communi consensu nos conferre competenter oportuit, querimonias etiam parochialium & Presbyterorum Gallie & provincie solertissime discernere decuit, quas contra Pontificum suorum rapacitates necessitas, ut comperimus, tandem compulsi in publicum examen deferri. Hi enim Pontifices, ut evidens inquisitio patefecit, indiscreto moderamine parochianas & ecclesias prægravantes, dum in exactionibus superfluis & frequenter existunt, penè usque ad examinationem extreme virtutis quasdam basilicas perduxisse probantur. Ne ergo fiat de cætero, quod constat hæcenus inordinate præsumptum, non amplius quam duos solidos uniusquisque Episcopi præfate provincie pro singulis diocesis suæ basilicis juxta synodum Bracarensem annua illatione sibi expectari inferri: monasteriorum tamen basilicis ab hac solatione sibi pensione se junctis. ¶ Cum vero Episcopus diocesim visitat, nulli præ multitudine onerosus existat, nec unquam quinquagenarium 2 numerum eversionis excedat, aut amplius, quam una die per unamquamque basilicam remorandi licentiam habeat. Quicumque vero Pontificum eorundem aliter, quam decernimus agendum præsumperit, correctioni proculdubio canonum subiacet, tanquam constitutorum synodaliū transgressor, & præfectorum Patrum edictorum & corruptor.

a 1. Petr. 3. b al. districte coercere. c al. inventionem. d 2. Thess. 3. e al. parochianorum. An. Cl. 7. c. 196. f al. parochianis. g al. superfluis frequentes. Sup. ca. placuit. h al. solutione personis. Burch. l. 1. c. 86. s. p. 2. c. 192. i al. edicti.

I Gallie] In concilio expressis et aliquos Gratiani extenplariis legitur, Galliciz. In alio autem, et emendationibus, atque in codice conciliorum Lucensi regio habetur, Gallicana provincie. Nam eo tempore Archiepiscopus Narbonensis, et eius provincie Episcopi ad synodum Toletanum conveniunt, quod ex subscriptiis Toletani testi apparet. In eis enim Nigetius Narbonensis metropolitanus, Sergius Episcopus Carcassensis, et Nebridus Episcopus Agathensis, et presbitero Magalmenfis, et Ne-mausensis Episcoporum subscribiunt. Eisdem quoque metropolitanus, et ipsius provincie Episcoporum subscriptiones in quarto et sexto Toletani concilio impressis leguntur, et ille, que in manifestis habentur, continentur.

2 Quinquagenarium] In variis editionibus huius concilii legitur, quinquarium. Verum in codice Lucensi regio, sive Vaticano, et altero Bibliothecae Dominicanae manuscriptis, et vetustis exemplaribus Gratiani, et Burchardi, et Ivois est, quinquagenarium. Et hanc legitimum sensus est Innocentius III. in concilio Lateranensi, cum Apostolus extra de cens. et exalt.

C. IX. Sacerdotes ab Episcopi sui ultra modum non graventur.
Item Gregorius Episcopus Siciliae, lib. 11. epist. 20.

Relatum est nobis sanctae memoriae decessoris mei temporibus per servum Dei Diaconum, qui tunc ecclesiastici patrimonii curam gessit, fuisse diffusum, ut sacerdos per universas vestras dioeceses confutari, quoties ad consignandos infantes egressus ultra modum gravari minime debuissent. Summas enim praefixa fuerat, vobis, ut audio, consentientibus, qua ab eisdem sacerdotibus pro labore clericorum dari debuisset. Atque hoc quod tunc placuit, sicut nunc dicitur, minime custoditur. Unde fratrum vestrorum admonico, ut subiectis vestris non graves studeatis existere.

C. X. Secundum loci modestiam Episcopi curia parentur.
Item Pelagius Gressonius Illustri.

Illud a magnitudinem tuam minime volumus ignorare, quod Syracusana civitatis Episcopus, inter alia, qua in cautionem suarum pagina spondidit, hoc etiam specialiter sub interpositione poena legitime promississe legitur, nunquam se a quolibet suae dioecesis Presbytero ultra duos solidos cathedratici nomine petiturum, nec per quamlibet aliam occasionem quidquam in eius se dispendio esse gesturum. Quod magnitudo tua, non solum a praedicto Episcopo, sed de omnium Episcoporum Siciliae personis competenti sollicitudine custodire non desinat, nec ipsa quoque praedia enormia fieri, sed secundum modestitatem uniuersis iustitiam loci Episcopo ad consignationem venientis susceptionis preparari convitium: quia nec eo praetextu pauperibus inquit damna volumus, aut quilibet ratione permissimus.

CAUSA XI.

Lericus ad versus clericum quendam de praedicti a gravari, quem ad eundem iudicem producere voluit: res non nisi ante iudicem ecclesiasticum stare videtur: aliter vero potestis: avito iudicio illam a possessione sua deicit. Duo audito, Episcopus eum ab officio suspensus: ille contempta Episcopi sententia officium suum administravit. Hoc comperit Episcopus sine se restitutione in eum sententiam dedit.

- 1. Ille primam quartam partem clericum ante civilem iudicem sit producendus.
- 2. Secundum, si producendus non est, an hoc culpa sit digna suspensione.
- 3. Tertio, si digna non fuerit, an contemporem sententiam sui Episcopi reiparabiliter oporteat deponi.

1. Anl. l. c. 171. Poly. l. 4. tit. 21.

QUESTIO I.
Q Vobis clericus apud saculares iudices accusatus, ut Cajus Papa epistola ad Felicem Episcopum scribit, dicitur.

C. I. Sacerdos ab Episcopo suo iudicem nullum clericum conventiatur.
Nemo unquam Episcopum apud iudicem sacrum aut alios a clericis accusare praesumat.

C. II. PALEA.
I. Nullus b' iudicium, neque Presbyterum, neque clericum, aut clericum ullum, aut iuniores a sae sine licentia d' pontificis per fedilibrat, aut punire praesumat. Quod si fecerit, ab ecclesia etiam interrogare dignoscitur, tamdiu sit sequetur, quae reatum suum agnoscat, et emendet.

C. III. De eodem.
Item Marcellinus e' Papa, epist.
II. Clericum i' cuiuslibet f' ordinis abque praesentis sui permisso nullus praesumat ad secularium iudicem attrahere: nec laico b' quolibet clericum accusare.

1 Clericum] In epistola Marcellini secunda, et in Aurelianiensi, ubi hoc repetitur, et in Panormiana sic legitur: clericus cuiuslibet ordinis abque pontificis sui permisso nullus praesumat, &c. Verum et glossae, et citationes dictae est mutatae.

C. IV. Ab eis quisq' iudicandus est, qui iudices elegerit.
Item ex Nicano concilio.

Iudices i' autem alii esse non debent, quoniam qui impetitur, elegerit, aut quos suo cum ecclesiastica sede, aut eius primates auctoritate huiusmodi sedis delegaverint.

C. V. Ad secularia iudicia nulla clericus est pertrahendus.
Item Valentinianus, Theodosius, et Arcadius imp'p. AAA.

C. VI. A lege sancimus, ut nullus Episcopus, aut clericus, sine necessitate servum, aut clericum, aut clericum, sine extraordinarium iudicium trahatur. Habent illi suos iudices, nec quidem publicis est commune cum legibus. Item, Constantinus Imperator praesidens i' in sancta synodo apud Nicram congregata erat, cum quaerelam quaerentem conspiceret coram se delatam, ait. Vos a memoriae conditari potestis: quia ad Dei solius iudicium remittimini.

1 Praesidens] Quam humiliter ibi se gestisset Constantinus docent Eusebius 2. lib. de vita ipsius, cap. 10. Sozomenus lib. 1. Theodoretus l. 1. c. 7.

2 alveolus, b' Extra de foro compet. c. 1. cap. 1. l. 7. c. 13. Burch. l. 10. cap. 22. c. al' imp'p. d' al' al' permisi. c' Et in concilio Augustini 528. p. l. 2. c. 22. Pan. l. 4. c. 31. g' al' saculare iudicium. h' l. 1. c. 12. Poly. l. 3. tit. 2. Pan. l. 4. c. 19. k' In cod. Theod. l. 1. tit. 1. und. c. ult. Anl. l. 3. c. 109. Poly. lib. 1. tit. 1. l. 12. q. 1. l. 1. q. 1. sacerdotibus. Hist. ecclesiast. l. 1. c. 2. Rufinus autem.